

צפית לישועה?

מאת הגה"ח

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

הדרך להרגיש בצער גלות השכינה ולצפות לישועה
נמסר ביהמ"ד ד'טוויין אוקס - פאלסבורג ניו יארק
ב' מנחם אב תשפ"ה

הדרישה מאיתנו לקום ולבנות משכן לשכינה הקדושה
דברים שנאמרו בחצות יום תשעה באב
בבית המדרש פני מנחם - ירושלים
תשעה באב תשפ"ד

זכות הפצת תורה ויראה

לרגל שמחת הבר מצוה

של ה'ב' משה מנחם איזנברג נ"ו
מלבון - אוסטרליה.

מאת

משפחת שאול וואסמערמחיל

זכות הפצת תורה ויראה

לכבוד הגה"ח מו'

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

בתוקרה על הופעתו לפנינו בטוויין אוקס
לתת מחורו לחזקנו על ענייני ציפה לישועה

בעתירת המקורו

איווק לעפקאוויטש

**ניתן לשמוע את השיעורים
השבועיים גם בקן דברי אמת ואמונה
בשלוחה 3**

ארץ ישראל - 5265* (או 02-5011430)

ארה"ב 518-329-9186

אירופה 44-3303-9004-84

בשלוחה ייעודית זו מופיעים גם שאר שיעורי
הרב שליט"א בספרי:

תורת המגיד | פרי הארץ | תומר דבורה |
תניא - שער היחוד והאמונה | דעת תבונות
| שפת אמת | דרך ה'
ושיעורים נוספים למועדים, ובמגוון נושאים
וענייני השעה

לקבלת האיימיל השבועי בדוא"ל

עם כלל השיעורים שנמסרים מדי
שבוע: שיחות לפרשת שבוע | סדרות
השיעורים | שיעורי הכנה לקראת
מועדים | גליונות השבוע בספה"ק :
תורת המגיד, פרי הארץ, אור המאור
ולכל שאליה / הערה על השיעורים
ולענייני הפצה

וא/או לשאלות נספות אל מ' הגה"ח
רא"מ אלתר שליט"א בחסידות
ודרכי העבודה, ניתן לשלוח לכתובת
המערכת

מכון 'תורת א"מ'

tam522511@gmail.com

או בפקס - 077-3181588

תשפ"א

בקריאה של חיבה נקרא לנהנים עצה
ותישה, ליתן יד ושותפות בהוצאות
מלאכת העריכה הכתיבה וההפצה
של שיעורים נבדרים אלו למען תרבה
הדעת עדי יקויים אימתי קאתי מר
לכשיפוצו מעינותך חיצה

תשפ"א

וכן ניתן להשיג את הספרים:

שיעורים בספה"ק פרי הארץ | אמצא
מקום לה - שערים לפנימוות התפילה |
מלכות הו"ה | ושאר ספרים אצל
המכון בפרטים הנ"ל

עימוד ועיצוב:

"ואנחות"

05331.05646

תוכן הענינים

צפית לישועה? - הדרך להרגיש בצער גלות השכינה ולצפות לישועה ג
ביהמ"ד ד'טוין אוקס - פאלסבורג ניו יארק ב' מנחם אב תשפ"ה

- ג מה נענה ליום הדין
- ג היכן נצטוינו לצפות לישועה
- ג החיוב להאמין בישועה
- ד טבעו בארץ שעריה
- ד ז' השאלות ז' מדריגות
- ה לרומם את המעשים ולהתנשא
- ה קיום המצוות מתוך אמונה
- ה קביעת המעשים טובים למקשה אחת
- ו תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים
- ו המלחמה הנצחית בין צד הקדושה לצד שכנגד
- ז קחו לי חרב
- ח ציפית לישועה
- ח הנאולה אינה פתרון לצרות הפרט
- ט הציפיה לגילוי כבוד ה'
- ט מהו אור רוחני
- ט פלפלת בחכמה
- י קדושת התורה קדושת ישראל וקדושת השי"ת
- יז קבלה ע"י קיום מעשי
- יז הבנת דבר מתוך דבר
- יז השימוש הנכון בכוחות האדם
- יב שמחת יו"ט ברוחניותו

הלימוד למעשה מיום תשעה באב	יב
יראת ה' היא אוצרו	יב
מזמור לאסף, קינה לאסף	יג
פתחי לי אחותי רעייתי	יג
שפך חמתו על עצים ואבנים	יד
הנאולה קרובה מתמיד	יד
מגלות לנאולה - הדרישה מאיתנו לקום ולבנות משכן לשכינה הקדושה	מז
דברים שנאמרו בחצות יום תשעה באב בבית המדרש פני מנחם - ירושלים תשעה באב תשפ"ד	
על אלה אני בוכיה	מז
ותהי עונותם על עצמותם	יז
עד שיגלה את לבו דייקא	יז
הבנת החורבן לעומקו	יז
הבנת החורבן מביאה אור גדול	יח
עיקר הצער הוא על גלות השכינה	יח
השפעת הקדושה ללא חציצה	יח
טעם שאין מרגישים בצער השכינה	יט
מטרת ההימנעות מתענוגים היא לרומם קומת האדם	כ
כי נשבה עדר ה'	כא
לא ליסתור כי כנישתא עד דבני כי כנישתא אחריתי	כא
לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה	כא
בבנין ירושלים של מטה תיבנה ירושלים של מעלה	כב
אין לה מנחם	כב
המבט הנכון על המעבר מגלות לנאולה	כג
הנה זה עומד אחר כותלנו - החורבן הפנימי שמאחורי הכותל	כג
שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה	כד
באש אתה עתיד לבנותה	כד
השיבנו ה' אליך ונשובה	כה

צפית לישועה?

הדרך להרגיש בצער גלות השכינה ולצפות לישועה

ביהמ"ד ד'טוין אוקס - פאלסבורג ניו יארק
ב' מנחם אב תשפ"ה

יימלט שהיו לו עליות וירידות כפי הנסיונות שהיו לו. וכשיישאל 'עסקת בפריה ורביה', יענה דעד כמה שהיה הדבר בידו הוא העמיד משפחה בנים ובנות וכו', ויש אף שעסקו יותר כגון שהשתדלו בנישואי אחרים וכיו"ב.

איתא בגמ' (שם 65), אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא, ע"כ.

היכן נצטוינו לצפות לישועה

אך כאשר כל אחד ואחד יישאל האם 'צפית לישועה', האם נוכל לומר באמת ש'ציפינו' לישועה, ועד כמה, איך אפשר למדוד את איכות הציפיה לישועה. ועוד, היכן נצטוינו בתורה על כך, דהרי לכאורה בשמים שואלים על דברים שנצטוינו בתורה והם יסודות היהדות, כגון אמונה ולימוד התורה וכיו"ב.

מה נענה ליום הדין

בפשטות נראה דדרך בני אדם לחשוב שעל חלק מהשאלות הנ"ל יכול האדם לענות בחיוב, ולדוגמא כאשר האדם נשאל 'נשאת ונתת באמונה', הוא עונה לעצמו, שאכן כן, ואע"פ שלא היה הדבר בשלימות אך ע"פ רוב הוא התנהג במשא ומתן באמונה וככל שהתבגר ונוספה בו יותר דעת הוא השתפר. ועל השאלה 'קבעת עתים לתורה' הוא חושב שיוכל לענות בחיוב, אם כי לא בשלימות כיון שלא

החיוב להאמין בישועה

אכן איתא בסמ"ק (מ"ז 6) וז"ל, **אכן** תקב"ה מנהיג את העולם כולו ברוח

'שאו שערים ראשיכם' וגו', שהיו הפתחים שפלים ואמר 'הנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד', אמרו לו השערים 'מי הוא זה מלך הכבוד' בקשו השערים לירד עליו ולרוץ את ראשו אילולי שאמר 'ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה', חזר ואמר 'ה' עוז וגבור וגו' שאו שערים ראשיכם, אמר להם התגדלו שמלך כבוד עליכם, מיד חלקו לו כבוד ונשאו עצמן ונכנס הארון, אמר להם הקב"ה אתם חלקתם לי כבוד חייכם כשאחריב את ביתו אין אדם שולט בכם, ע"כ.

ויש להבין את דברי המדרש, דהרי מדובר כאן בשערי ברזל ומה שייך לומר דהם כיבדו את הארון, ומה הכוונה שחלקו להם כבוד.

ונראה שבא לרמז לשערי הברזל שיש לכל אחד ואחד בלבד והשערים ננעלים בפני חיי הרוחניות, ותפקידנו הוא לפורר ולפתוח את שערי הברזל אשר בלבנו.

ז' השאלות ז' מדריגות

ונבאר את השאלה הראשונה 'נשאת ונתת באמונה', דבאמונה יש הרבה מדריגות, דיך לכל אחד אמונה פשוטה כפי שהוא חונך בהיות נער צעיר לימים, אך כאשר הוא נעשה גדול ודעתו מתגדלת עמו הוא מתחיל להבין שאין

פיו והוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר (תהלים לו) מה' מצעדי גבר כוננו, ובוה תלוי מה שאמרו חכמים (פסג 63) ששואלין לאדם לאחר מיתה בשעת דינו צפית לישועה, והיכן כתיב מצוה זו, אלא ש"מ בזה תלוי, שכשם שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים דכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו' ועל כרחין מאחר שהוא דיבור, הכי קאמר, כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלקיכם ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם, וכן יושיענו ברחמי שנית וכו', ע"כ. והיינו שבדיבור בראשון של עשרת הדברות נצטוינו להאמין בישועת ישראל.

טבעו בארץ שעריה

ולפ"ז צריך להתבונן ולבאר את סדר השאלות שנקטה הגמ', דאיתא במדרש (איכ"ר ג יג), 'טבעו בארץ שעריה', ר' הונא בשם ר' יוסי אמר, שערים חלקו כבוד לארון לפיכך לא שלט בהם אויב הדא הוא דכתיב (תהלים נד) 'שאו שערים ראשיכם, לפיכך 'טבעו בארץ שעריה'.

והיינו כדאיתא במדרש תנחומא (נחלתך ט), בשעה שהכניס שלמה את הארון לבית המקדש התחיל שלמה אומר

קיום המצוות מתוך אמונה

ואף כי ידוע שיש הרבה אשר רוצים להגיע ל'דביקות' ורוצים להרגיש טעם ועונג רוחני בשבת קודש ויו"ט ובקיום המצוות, אך הם אינם נכנסים בשער הנכון, כיון דהשער הוא אמונה וא"א לדלג על השער הזה, ואי אפשר להגיע לחיבור ולדביקות ללא האמונה, וכפי שמביא המהר"ל (נצרות ה' פ"ז) בשם המדרש^(א) וז"ל, ר' נחמיה אומר אתה מוצא שכל מי שמקבל עליו מצוה אחת באמונה ראוי שתשרה עליו שכינה. וידוע בשם השפת אמת דכלל שיש לאדם אמונה בשבת כך הוא מרגיש יותר את השבת.

והשער הזה שהוא האמונה אינו נעשה מאליה אלא האדם צריך לבנותו בעצמו, וזהו שכתוב 'טבעו בארץ שעריה' דהשער הזה נשאר 'בארץ' היינו לכל אחד ואחד שיבנהו בעצמו.

קביעת המעשים טובים למקשה אחת

ולאחר שנבנה השער באה המדרגה 'קבעת עתים לתורה', והיינו שצריך לאסוף את האבנים ולחברם

שום דבר ושום מעשה בעולם ללא השגחה וכו', ואמונה זו אף שקשה לקנותה כאשר צעירים לימים אך יש בני אדם שמתבוננים באמונה זו כפי ההבנה שהיתה להם בקטנותם ולא חיים את האמונה הזו בחיי היום יום כדבעי.

לרומם את המעשים ולהתנשא

ותיבת 'נשאת' היינו להתרומם מלשון 'נשיאות קומה', ולדוגמא כאשר בונים שער צריכים להתכופף ולהרים אבן ולהניחה במקומה עד שנבנה השער כולו, כן הוא הדבר בחיי האדם הפרטיים, האמונה קיימת בכל דבר ודבר בעולם על כל צעד ושעל, והאדם צריך כביכול להרימה ולהתבונן בה וע"י זה להתנשא, דכאשר האדם מתבונן למפרע בכל מהלכי חייו, הוא רואה ומבין עובדות שנעשו באמונה, אך עיקר העבודה היא לא רק 'נשאת' היינו לראות ולהאמין על מעשים אשר כבר נעשו, אלא אף 'ונתת', היינו שההסתכלות להבא על כל מעשיו אף הם יהיו מתוך אמונה וע"י זה הוא קובע בלבו את האמונה, וע"י כך הוא בונה את השער אשר ייכנס בו לעבודת ה'.

א. בילקוט שמעוני (שמות רמז רמ) איתא הלשון, ר' נחמיה אומר מנין אתה אומר שכל המקבל עליו מצוה אחת באמונה כדאי הוא שתשרה עליו רוח הקודש שכן מצינו באבותינו שבשכר אמונה שהאמינו וכו'.

יגע בתורה שהוא [הקב"ה] מתמלא עליו רחמים. ולדברינו אפשר לומר דהכוונה היא דכאשר האדם מקבל על עצמו להיות טוב ולהתקרב להקב"ה נולד מזה רגע הטוב הבא וזהו 'שיש לו בן יגע בתורה', דהרגע הבא נולד מכח מעשיו וכיון שהתייגע בתורה היינו שיגע להתקרב אל ה' לכן הקב"ה מתמלא עליו רחמים.

וזהו 'עסקת בפריה ורביה', דע"י כך הוא מרבה את הרוחניות שלו כיון שכל רצון ועשיה טובה מוליד את הרגע הטוב הבא ולא נשאר רק בגדר של 'קבעת עיתים'.

המלחמה הנצחית בין צד הקדושה לצד שכנגד

ועל פי זה ביארנו את הפיוט (ומירות לל שבת), 'ראה לגברת אמת, שפחה נואמת, לא כי בנך המת ובני החי', דכוונת הפייטן לדין תורה שהיה אצל שלמה המלך ששתי נשים באו לפניו וכל אחת טענה כי בנה החי ואילו הבן המת שייך לשניה, שלמה המלך פסק לגזור את הילד והאמא האמיתית ויתרה ומזה הוכיח שלמה המלך כי היא אמו כמבואר בפסוקים^(א).

למקשה אחת, והלשון 'קבעת' מתפרש אף בלשון גזל (עי' ג"מ ק"ב), דהיינו שצריך לגזול את הזמן מענייני עוה"ז ולנצל לחיים הנצחיים ע"י קביעת עתים לתורה.

תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים

וכאשר קובע עיתים לתורה עם אמונה יחדיו, מגיע האדם למדריגה 'עסקת בפריה ורביה', בתפילת הוידוי אנו אומרים 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו', ויש להבין למה אנו מזכירים שאבותינו חטאו, הרי האדם עצמו הוא חטא ומתוודה על חטאיו שלו ולמה יזכיר את אבותיו.

וחשבנו לומר דאין הכוונה לאבותיו ממש אלא למעשיו שעשו בעבר, דבכל רגע ורגע האדם בונה את הרגע הבא ע"י מעשיו, וכפי שפירש רש"י (בראשית ו ט) 'תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', וכאשר האדם חוטא הדבר נגרם ע"י מעשיו שעשה מקודם והנהגתו היא גרמה לו שיחטא, וזה הכוונה 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו', היינו המעשים הקודמים גרמו לחטא.

ומידה טובה מרובה, כדאיתא במדרש (ב"ר סג א), שכל מי שיש לו בן

ב. מלכים-א פרק ג, יז-כז: ותאמר האשה האחת בי אדוני אני והאשה הזאת יושבות בבית אחד ואלד עמה בבית, ויהי ביום השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יחדו אין זר אתנו

ושאלו לפשר הדבר, רבי מה לא נכון בציור הזה, אמר לו האמרי אמת, שלמה המלך היה חכם יותר גדול מהצייר, דלשון הפסוק היא 'ויאמר המלך קחו לי חרב', כיון שהבין שאם יתנו את החרב לעבד ברגע קטן הוא כבר יבצע את הפסק, וכיון שאמר 'קחו לי' היינו ששלמה המלך אחז את החרב ניתן עוד רגע לאם האמתית לוותר ואז נתגלתה האמת לאמיתה שהיא אמו.

ונראה לומר בדרך דרש דזו היא המלחמה הנצחית בין צד הקדושה לצד הסט"א, המלחמה היא על הרגע הבא למי הוא שייך וכנ"ל, וזהו שאמר 'ראה לגברת אמת' מרמז לצד הקדושה הדורשת לקדש את הרגע הבא, ואילו מצד השני עומדת הסט"א 'שפחה נואמת' ודורשת כי בנה החי.

קחו לי חרב

וע"פ זה נראה לומר דזו היא העצה על המלחמה של הרגע הבא, כפי המעשה שהיה באחד מבעלי המוסר דכאשר חשב אם יש ביכולתו ללכת לשמחה, דבר ראשון הוא יצא מביתו והלך למקום השמחה ושם לפני שנכנס חכך בדעתו האם להיכנס או לא. וביאר, דכאשר האדם יושב בביתו ודן בעצמו האם לצאת מביתו ללכת לשמחה או לא, אז צצים כל מיני סיבות שלא ממין הענין

אבי זקני האמרי אמת זי"ע היה באסיפת רבנים עם הרב מריישא בבית מלון והיה מצויר שם על הקיר ציור גדול שניסה להמחיש את הדין התורה של שלמה המלך במעשה הנ"ל, וראו שם את שלמה המלך יושב ולפניו עומד עבד וחרבו שלופה בידו מעל הילד כעומד לגזרו לשנים כפי הפסק, וכאשר עבר שם האמרי אמת הביט לרגע בציור וחיין מעט, הרב מריישא הבין שיש דברים בגו

בבית זולתי שתיים אנחנו בבית, וימת בן האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו, ותקם בתוך הלילה ותקח את בני מאצלי ואמתך ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת בנה המת השכיבה בחיקי, ואקום בבוקר להיניק את בני והנה מת ואתבונן אליו בבוקר והנה לא היה בני אשר ילדתי, ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובנך המת וזאת אומרת לא כי בנך המת ובני החי ותדברנה לפני המלך, ויאמר המלך זאת אומרת זה בני החי ובנך המת וזאת אומרת לא כי בנך המת ובני החי, ויאמר המלך קחו לי חרב ויביאו החרב לפני המלך, ויאמר המלך גזרו את הילד החי לשנים ותנו את החצי לאחת ואת החצי לאחת, ותאמר האשה אשר בנה החי אל המלך כי נכמרו רחמיה על בנה ותאמר בי אדוני תנו לה את הילוד החי והמת אל תמיתהו וזאת אומרת גם לי גם לך לא יהיה גזרו, ויען המלך ויאמר תנו לה את הילוד החי והמת לא תמיתהו היא אמו.

לפטור אותנו מצרותינו אלא הרבה יותר גבוה מזה וזהו גילוי שכינה בעולם.

הגאולה אינה פתרון לצרות הפרט

וכפי שסיפר האמרי חיים זי"ע מעשה שהיה אצל המאור עינים זי"ע, שנתארח אצל יהודי עם הארץ וערך אצלו תיקון חצות באנחות קורעות לב, ושאלו הכפרי האם צריך הוא לרופא, ענה לו הרה"ק שהוא מרגיש ב"ה בטוב אלא שהוא עורך תיקון חצות, שאלו הכפרי מהו תיקון חצות ולצורך מה נערך, ענה לו הרה"ק על חורבן בית המקדש, שאלו הכפרי מהו בית המקדש ומה פירוש חורבן בית המקדש, ראה הרה"ק שאין הוא יודע מאומה והסביר לו שבעבר גרו היהודים בארץ ישראל והיה להם בית המקדש, ובעוונותינו הרבים החריבו הגויים את בית המקדש והגלו אותנו מארצינו הקדושה, וכאשר יבוא המשיח הוא יקח את כולנו לארץ ישראל ויבנה לנו את בית המקדש.

תוך כדי שיחה שאלו הרה"ק, נכון הדבר שגם אתה רוצה שהמשיח יקח אותנו לארץ ישראל, ענה לו הכפרי אינני יודע, אלך לשאול את אשתי, ענתה האשה ואמרה, הדבר אינו בא כלל בחשבון, אנחנו כבר אנשים באים בימים והצלחנו לחסוך מעט רכוש, יש לנו בית

וכל השיקול דעת מלא נגיעות צדדיות, ולכן קודם לכל דיון הוא מביתו ואז הוא דן ללא נגיעות.

וממנו נלמד לעניינינו, דכאשר יש לאדם ספיקות האם ללכת לבית המדרש ללמוד, אומרים לו קודם לכל דבר צא מביתך ולך לבית המדרש ושם תתחיל לדון האם ביכולתך ללמוד או לא, וזהו הרמז 'קחו לי חרב', אל תשאיר את החרב המכריעה אצל הצד השני, אלא קח את החרב בידך ותהיה אתה המכריע לצד הטוב, וזהו 'עסקת בפריה ורביה' דהרגעים הבאים אשר מהם נולד טוב יישארו בדינו.

ציפית לישועה

ומזה מגיעים לשאלה 'ציפית לישועה', וידוע שהחפץ חיים כתב מאמר ארוך בנושא זה, דאי אפשר להגיע לציפיה לישועה אלא אם כן כל יום ויום מתעסק בענין הציפיה ויודע עבור מה צריך לצפות, שכאשר תבוא הישועה ויהיה גילוי כבוד ה' בכל מקום בעולם ומה חסר היום בעולם שלכן אנו מצפים לישועה, דאם אנו לא מרגישים בחסרון הישועה אין לנו אפשרות להשתוקק ולצפות לדבר שאנו לא מבינים שהוא חסר לנו, דהרי הגאולה העתידה אינה רק

ומתבוננים בבריאה בעצים בכוכבים וכיו"ב אין לנו את ההבנה מי ברא אלה ועבור מה נברא כל זה, זהו חלק מגלות וצער השכינה.

מהו אור רוחני

משל למה הדבר דומה, לאדם שנוסע למדינה שאינו יודע לדבר ולקרוא את לשונה כלל, והוא רואה שם שלטים עם אורות עליהם ואינו יודע ואינו מבין כלל מה כתוב שם, אך כאשר הוא ילמד היטב את השפה המדוברת שם אז יבין היטב מה הוא רואה לנגד עיניו, והוא הדין ל'אור רוחני', כל דבר בעולם יש בו אור רוחני אלא שצריך ללמוד ולדעת מה כתוב שם ואז יזכה להבחין.

וע"י הגאולה בה יתגלה כבוד ה' בעולם אז נוכל להבין ולדעת את האור הרוחני הקיים בכל נברא העולם, וזהו 'צפית לישועה', והן אמנם שע"י הגאולה תהיה אף ישועה לכל אחד בענייניו אך אין זו מטרת הגאולה, וצריך לצפות לישועה במבט גבוה ורחב יותר ולא רק כל אחד בצרותיו וענייניו הפרטיים.

פלפלת בחכמה

ומשם מגיעים לקומה נוספת 'פלפלת בחכמה', ופירושו הפשוט

קטן משלנו וכמה פרות ועגלים לול עם תרנגולים ולא יתכן שנעזוב כך את כל הרכוש ונעלה לארץ ישראל, החל הרה"ק לשכנע אותם כי הגם שזה נכון שכאן יש להם כבר רכוש, אולם יש גם צרות צרורות מהגויים, ואילו בארץ ישראל כאשר יבוא משיח נשתחרר מכל הצוררים, התיישרה האשה בדעתה ולבסוף אמרה, לנו טוב כאן ויש לנו כל הצורך, אלא מאי הגוים עושים לנו צרות, לזה יש לי פתרון שמשיח יקח את כל הגוים לארץ ישראל ואנו נישאר כאן.

הצפייה לגילוי כבוד ה'

והיינו שכל ציפייתנו לגאולה ולישועה היא שאנו מחפשים פתרון לצרות שיש לנו כעת ואנו רוצים שמש"ח יבוא בכדי להושיע אותנו מצרה זו, אך חסר לנו את עיקר ההבנה שמטרת הגאולה היא התגלות כבוד שמים בעולם וכדכתיב (ישעיה מג כא) 'עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו', וע"י הגאולה השלימה יהיה בעולם שינוי לטובה בכל נברא ובכל חפץ בעולם כדכתיב (ספ פסוק י) 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו', וזהו עומק הגלות שלא רואים את כבוד ה', וכשהאדם נמצא בבית ה' בתי כנסיות ובבתי מדרשות עוד אפשר לראות והרגיש במידה מסוימת כבוד ה', אך כשיוצאים לרחובה של עיר

ואיתימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי, 'טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי'.

והלל דבר הוא, דהרי כמה וכמה תנאים אמרו כל אחד ואחד את לימודו, ומדוע נקטה הגמ' בלשון אשר כביכול נשמע ממנו פחיתות הכבוד, דאותם תנאים הוי צנא דקרי לגבי שמואל האמורא שהוא פלפלתא חריפא.

וכתב האדר"ת דאין הכוונה שלא צריך כלל ל'צנא דקרי', אלא דזה ברור שא"א לאכול פלפל חריף כפי שהוא, אך הוא נותן טעם בכל מאכל, וזאת כוונת הגמ' דלגבי מגילת אסתר שנאמרה ברוח הקודש וכמה תנאים אמרו את מקור הלימוד, אך לאדם עצמו אין אינו מוציא מכך לימוד לעצמו אין לזה קיום, וזהו שאמר שמואל 'קימו וקבלו, קימו למעלה מה שקיבלו למטה' וכו', דע"י שהאדם מקיים ומקבל על עצמו עול תורה זה נותן קיום לכל מגילת אסתר ויש לה משמעות עבירה.

קדושת התורה קדושת ישראל

וקדושת השי"ת

ושלשה המאמרים הנ"ל מרמזים לג' קדושות שיש בעולם, א. מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה, מרמז לקדושת התורה, ב. פיקוח נפש דוחה

שהאדם נשאל האם למד היטב ופלפל בלימודו והבין והוציא יסודות מלימודו. ובדרך דרש נראה לומר, דמציינו בגמרא בג' מקומות שלאחר שכמה וכמה תנאים למדו הלכה מפסוקים מביאה הגמ' דברי שמואל ומסיימת בלשון 'טבא חדא פלפלתא חריפא ממלי צני קרי', וצריך להבין כוונת הגמ' בזה.

בגמ' במגילה (י.) לענין דמגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, תניא רבי אלעזר אומר אסתר ברוח הקודש וכו', אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר קימו וקבלו, קימו למעלה מה שקיבלו למטה וכו', אמר רבינא היינו דאמרי אינשי 'טבא חדא פלפלתא חריפא ממלי צנא קרי'.

עוד איתא בגמ' (יומא פה-י.), מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת וכו', אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא דידי עדיפא מדידהו וחי בהם ולא שימות בהם וכו' אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק, 'טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי'.

עוד איתא בגמ' (סנהדרין י.), מהיכן נלמד התרת נדרים, אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו וכו', אמר רבא

להתבונן מה מוטל עלינו לעשות בכדי לקרב את הגאולה.

הבנת דבר מתוך דבר

והשאלה האחרונה שנשאל האדם היא, 'הבנת דבר מתוך דבר', איתא בירושלמי (יומא פ"א ה"א), ר' יוחנן בר תורתא מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי כו"ם ומגלי עריות ושופכין דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם.

ויש להבין מה כוונת הירושלמי ב[בית] שני מכירין אנו אותם, ונראה לומר דכוונת הגמ' לעורר אותנו מאי טעמא לא נבנה עד עתה בית המקדש בימינו, וע"ז אמר 'שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם'.

השימוש הנכון בכוחות האדם

דהיינו שיש לכל אדם בטבעו כח אהבה וכח שנאה, והאדם צריך לב' כוחות אלו, אלא שצריך לדעת את השימוש הנכון בכוחות אלו, דכל זמן שהאהבה היא לממון היינו לגשמיות, אז השנאה מופנית לחבירו, והעבודה היא להפוך את הכוחות ולהשתמש בהם נכון,

שבת בכדי להציל יהודי, מרמו לקדושת בני ישראל דמותר להצילו אף בשבת כיון שהוא יהודי, ג. קדושת השי"ת בעולם השורה בעולם הזה, ותפקידנו לעבוד על ג' קדושות אלו.

קבלה ע"י קיום מעשי

וזה מה שאמר שמואל קיימו וקבלו, דע"י שהאדם מקבל על עצמו דבר ומקיימו, ע"י כך מתרבה בעולם קדושת התורה, וע"י שהאדם מקיים 'וחי בהם' מתרבה קדושת בני ישראל בעולם.

ובימים אלו ימי בין המצרים איתא בגמ' (תענית ה.), אמר רבי יוחנן, אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה, ונתאר לעצמינו מצב בו רב וגדול בישראל יושב מחוץ לביתו ונשבע שלא יכנס לביתו עד אשר ביתו ובית מדרשו יעמוד על תילו, עד כמה יזדרזו תלמידיו ויעשו כל טצדקי לסיים את בנין בית המדרש במהרה.

וחלא הוא ק"ו בן בנו של ק"ו דכ"כ הרבה שנים הקב"ה לא בא בירושלים של מעלה כיון שעדיין לא נבנתה ירושלים של מטה, והדבר הזה בידינו וחסר לנו מעט 'פלפלתא חריפתא' ואנו צריכים להתיר את הנדר הזה. וזהו הרמז ב'פלפלת בחכמה', דעלינו

קרא עלי מועד', וע"י זה אפשר לתקן ולהפוך את 'מועדיכם' ל'מועדי' וממנו יתד ופינה לכל הימים טובים להפוך אותם לרוחניים יותר, וממנו נגיע לחמשה עשר באב שהוא יסוד לקראת השנה החדשה, ולאחר מכן ראש השנה, אשר אין תכליתו רק לבקש על גשמיות, אלא לבקש 'יודע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל', בקשתינו היא שלא תישאר פינה מבודדת בעולם אשר לא נגלה עליה אור ה', וכן ביום כיפור 'לפני ה' תטהרו' נבקש להיות טהורים וקשורים להקב"ה, ובסוכות נבקש לקרבת ה' 'הביאני המלך חדריו', ובתנוכה שתרד השכינה לעוה"ז ותאיר למטה מעשרה טפחים, ובפורים נבקש להפוך את כל העולם לטובה, וממנו נגיע לפסח שנקנה בו אמונת ה' יוקדת ומשם נעלה לשבועות אשר נאמר בו 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם'.

וכל המהפכה הזאת אפשר להתחיל דווקא ביום התשעה באב וכנ"ל להפוך מועדיכם למועדי, וזהו מה שאמרו 'הבנת דבר מתוך דבר', להסיר את המכוסה ולגלות מה טמון בכל יום טוב.

יראת ה' היא אוצרו

ולאחר שהולך האדם בדרך זו מסיימת הגמ', 'ואפילו הכי אי יראת ה'

שנאה לממון ולגשמיות ואז ממילא תתגבר האהבה לחבירו.

וזה הוא 'הבנת דבר מתוך דבר', דבגמ' 'לפינן 'דבר' הנאמר בערוה מ'דבר' הנאמר בממון, והרמז בזה דצריך להוציא ולהפוך את האהבה מ'דבר' המרמז לעוה"ז ולגשמיות ונלמד ממנו ל'דבר' של רוחניות והיא אהבה להקב"ה ולתורתו.

שמחת יו"ט ברוחניותו

איתא במדרש (נמ"ר כא כה), 'שאל עובד כוכבים אחד את רבי עקיבא, אמר ליה למה אתם עושים מועדות לא כך אמר לכם הקב"ה (ישעיהו א' יד) 'חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי', אמר לו ר"ע אילו אמר חדשי ומועדי שנאה נפשי היית אומר, לא אמר אלא חדשיכם ומועדיכם וכו', ע"כ.

דכאשר אנו מתייחסים ליו"ט רק בגשמיות ועסוקים באוכל ובשתיה ע"ז נאמר 'חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי', אך כאשר היחס ליו"ט הוא 'מועדי ה' ע"ז לא נאמר שנאה נפשי.

הלימוד למעשה מיום תשעה באב

ונראה דהיו"ט שכל כולו הוא רק רצון ה' וללא הנאה גשמית הוא תשעה באב, דהרי על תשעה באב נאמר

דרש, 'מזמור לאסף אלקים באו גוים
בנחלתך' וגו', קינה לאסף מיבעי ליה,
ודרש כך, שאמר אסף שירה על שכילה
חקב"ה חמתו בעצים ואבנים שבביתו
ומתוך כך הותיר פליטה בישראל
שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל
שריד, וכן הוא אומר 'כלה ה' את חמתו
ויצת אש בציון'.

ובתום (שס ד"ה איסתייעה מילתא) פירשו בענין
אחר וז"ל, יש במדרש שאסף
אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה,
משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן
הבאר ונפל כדה לבאר והיתה מצטערת
ובוכה עד שבאתה שפחת המלך לשאוב
ובידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם,
התחילה הראשונה לשורר ואמרה עד
עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם
כדי שהוא של חרם מן הבאר שאינו
נחשב ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב
יוציא כדי עמו, כך בני קרח שהיו בלועים
כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה,
אמרו מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו,
לכך אמר אסף מזמור שהוא ממשפחת
קרח, ע"כ.

פתחי לי אחותי רעייתי

ויש להבין מאי טעמא זכה אבימי לחדש
פירושים אלו דייקא באותו הזמן
שנתנמנם אביו ועמד אצלו עם הכוס מים

היא אוצרו אין, אי לא לא', וכדכתב
(וימיה ז') 'היכל ה' המה', והרמז בזה דכל
יהודי נקרא היכל ה' ובכל יהודי יש בית
המקדש כפי שהזהר הק' מאריך לבאר
דהראש מרמז לקודש הקדשים וכו'.
וידוע מאמר החידושי הרי"מ דמי שאינו
מרגיש את חורבן הבית לכה"פ שירגיש
את החורבן שלו עצמו, ואלו הם הדברים
דאם חסר לאדם הבנה והרגשה בחורבן
הבית, חסר לו הבנת חורבנו עצמו
דהאדם הוא היכל ה' וכנ"ל, וכשחסר
ביראת ה' חסר בכולו ממש, וזהו יראת
היא אוצרו.

מזמור לאסף, קינה לאסף

איתא בגמ' (קידושין לא:) אמר רבי אבהו
כגון אבימי ברי קיים מצות
כיבוד, חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי
בחיי אביו, וכי הוה אתא רבי אבהו קרי
אבבא רהיט ואזיל ופתח ליה ואמר אין
אין עד דמטאי התם, יומא חד אמר ליה
אשקיין מיא אדאיתי ליה נמנם גחין קאי
עליה עד דאיתער, איסתייעא מילתיה
ודרש אבימי מזמור לאסף.

ופירש רש"י (שס ד"ה איסתייעה מילתא) ב'
פירושים וז"ל, בעודו גחין לפניו
שהבין במדרש מזמור אחד שבספר
תהלים שלא היה מבין בו קודם לכן
לדורשו. ויש מפרשים שמקרא זה לברו

היא עולה חזרה למעלה כשהיא נקיה וטהורה אז נחשב הגוף כעצים ואבנים, וזהו המזמור לאסף דאף אם ח"ו נשפך דם אך חיי הנצח נשארו ונשארה יבנה וחכמיה ונצחיות כלל ישראל ממשיכה, אז אכן הגוף הגשמי הוא עצים ואבנים.

ובן הוא הפירוש 'טבעו בארץ שעריה', כאשר האדם מרגיש שהוא בנפילה רוחנית מעוררים אותו שיתחזק דהרי גם שערי בית המקדש טבעו ועתידיים להעלות, ומכח זה יכול לבנות את עצמו מחדש ולבנות שער רוחני וחיים רוחניים וביחס של כלי בת המלך שנפלו לכלי שפחת המלך שנפלו.

הגאולה קרובה מתמיד

ובימים אלו אשר אנו עסוקים בבנין הבית הרוחני, אנו מצפים לגאולה ואנו קרובים לגאולה הרבה יותר משנים שעברו, ואמרנו משל לדבר, דכאשר נפלו טילים בארץ ישראל יש אשר פחדו יותר ויש שפחדו מעט, ישבו אנשים וחישבו את האחוזים והסטטיסטיקה שעלול האדם להיפגע ח"ו ויצא להחשבון הוא אחד על מאה אלף, וממנו ניקח, כמה זמן עוד נותר לנו עד לאלף השביעי קרוב לשבעים וחמשה אלף ימים, דהיינו יש יותר סיכויים

בידו, וחשבנו לומר רמז בזה, דהקב"ה דופק בדלתותינו כדכתיב (ש"ס"ג ט) 'קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי', ואין אנו יודעים מה הוא המפתח הנכון לפתוח את הדלת, אך כל הדרך אל המפתח הנכון אנו זועקים אל הרבש"ע 'אנו באים לפתוח לך את הדלת' אנו רוצים לשפר את דרכינו ולהגיע אל המפתח הנכון, וזעקה זו היא אשר גרמה להבין את המזמור לאסף המדבר מהחורבן הבית שטבעו בארץ שעריה.

שפך חמתו על עצים ואבנים

ובאמת יש להקשות על הלשון השני שפירש רש"י, 'שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו בעצים ואבנים שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה בישראל' וכו'. האם זהו 'כילה חמתו בעצים ואבנים', והלא בכל מדרשי איכה ובגמרא בגיטין מתואר שנהרגו בזמן החורבן מליוני יהודים במיתות משונות וכדכתיב בתהלים (ע"ג א) 'שפכו דמם כמים סביבות ירושלם ואין קובר', ומה היא הכוונה שכילה חמתו על עצים ואבנים, ומהו ה'מזמור לאסף'.

ונראה לומר דהכוונה היא דדמם של ישראל הגוף ועצמותיו אלו הם עצים ואבנים ביחס לנשמה הרוחנית הנמצאת בקרבו של כל יהודי, וכאשר

באותם האחרונים לביאת המשיח אנשים מתהלכים ברוגע ושלוה.

שמיים יבוא בכל רגע מאשר האדם ייפגע ע"י טיל.

וכדי שנוכל להיות מאותם הזוכים לראות את משיח צדקנו והגאולה השלימה מוכרח שיהיה לנו ציפיה אמיתית לישועה וחיבור לגאולה כדכתב החפץ חיים במאמר 'ציפית לישועה'.

יעזור השי"ת שנוכל להיות שותפים לתשוקה ולציפיה לישועה ונזכה לאוקמי שכינתא מעפרא בגאולה השלימה במהרה.

וכבר כתב הבן איש חי שמוכרח שמיים יבוא עוד לפני מאה שנה לאלף השביעי, דכתיב (ישעיה סה כ) 'כי הנער בן מאה שנה', וא"כ נשאר לפני חשבון זה רק שלושים וחמשה אלף ימים, ואילו היו אומרים לאדם שהסיכויים שלו להיפגע הם אחד על שלושים וחמשה אלף הוא היה נפוץ על פני כל הארץ מפחד ואימה, ואילו כאן שאנו קרובים

מגלות לנאולה

גורל הנחיצות והדרישה מאיתנו לקום ולבנות משכן לשכינה הקדושה

דברים שנאמרו בחצות יום תשעה באב
בבית המדרש פני מנחם - ירושלים
תשעה באב תשפ"ד

על אלה אני בוכיה

אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא
שפחה, וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים
גדולים אנשא לעבד? ובכו כל הלילה, כיון
שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה
ונפלו זה על זה וגעו בכביה עד שיצאה
נשמתן, ועליהן קונן ירמיה (יכז 6 טו) 'על
אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים'.

וצריך להבין את דברי חז"ל דהרי בזמן
החורבן היו צרות רבות ונוראות
לכלל ישראל ומאי טעמא מכל הצרות

איתא בגמ' (גיטין נח.), אמר רב יהודה אמר
רב מעשה בכנו ובבתו של רבי
ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים,
לימים נדווגו שניהם במקום אחד זה
אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם
וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם
כולו כיופיה, אמרו בוא ונשיאם זה לזה
ונחלק בוולדות, הכניסום לחדר זה ישב
בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה, זה

ג. ובמדרש (איכ"ר א מו) נוסף שהכירו זה את זה ע"י סימן, אמר לה ברתיא דמאן את אמרה
ליה ברתיא דצדוק כהנא אמר לה והיכן אתון שריין אמרה ליה בשוקא עילאה אמר לה ומה
סימן הוה בדרתכון אמרה לו סימן פלן אמר לה הוה ליך אח או אחות אמרה הוה לי חד אח
והוה ליה חד שומא בכתפיה וכד הוה אתי מבי ספרא אנא גלייא ליה ומנשקה ליה אמר לה אין
חמיתיה חכמת יתיה אמרה ליה אין גלי גרמיה וחכים דין לדין והוה מגפפין דין לדין ומנשקין
דין לדין עד דנפקא נשמתהון וכו'.

הכוונה להרגיש בלב את החורבן ולא די בקריעה החיצונית של הבגדים בחיצוניות בלבד.

הבנת החורבן לעומקו

העומק של הבכיה בתשעה באב הוא שאנו רואים את החורבן במבט שטחי ומתמקדים באסונות הרבים שהיו ולא בעומק החורבן, ואף שיותר קל לנו להתחבר לצער של אדם שאנו מכירים או למקרה אשר היה בזמן השואה וכיו"ב, אך חז"ל מלמדים אותנו במעשה של בני רבי ישמעאל דלא זו הדרך להתבונן בחורבן בית המקדש, דהם בכו כל הלילה, זה איך אשא שפחה וזו איך אנשא לעבד, וכשעלה עמוד השחר הם ראו שהבכיה לא היתה נכונה דהבעיה לא היה ביחוסם אלא בכך שרצו ח"ו להשיא אח לאחות וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתם.

וזהו שדרשו דייקא על מעשה זה את הפסוק 'על אלה אני בוכיה' דהטענה היא דכלל ישראל לא בוכה בכיה נכונה על החורבן באמת, דעיקר הבכי האמיתי הוא על גלות השכינה ועל צער השכינה הנרמז ב'אחות', צריך לדעת היטב על מה בוכים והאם הוא בכי אמיתי.

שהיו לעם ישראל באותו הדור נקטו את המעשה בבני רבי ישמעאל ועליו דרשו את הפסוק 'על אלה אני בוכיה'.

ותהי עונותם על עצמותם

עוד איתא בגמ' (מעניט ל:) כל האוכל בשר ושותה יין בתשעה באב עליו הכתוב אומר (יחזקאל לז כז) 'ותהי עונותם על עצמותם', וביאר הריטב"א וז"ל, 'שאין לעצמותיו תחיה בתחיית המתים העתיד להיות בבנין בית המקדש לאותן שמתו בגלות וחיבו לישועה שעליהם אמר הכתוב (דניאל יב יג) 'אשרי המחכה ויגיע לימים', אבל עדיין אפשר שיש לזה תחיה ביום הדין שהוא אחר ימות המשיח, ע"כ.

עד שיגלה את לבו דייקא

ונראה דהטעם שדימו בגמרא את עונות האדם לעצמות משום דהעצמות הם המחזיקות את קומת האדם וללא עצמות אין הוא יכול לעמוד כלל, ועיקר החורבן התחיל כשהיתה נפילה ברוחניות, כפי שהאמרי אמת כותב במכתב דכאשר היה בכותל המערבי אמר, זכורני שההלכה היא שצריך לקרוע את בגדיו ולגלות עד לבו, אך הזקנים שם אמרו לו שהמנהג הוא שלא לגלות עד לבו, ואמר האמרי האמת דע"פ זה פירשתי דהקריעה עד שיגלה את לבו

שמואל בר נחמני כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי, אמר מאן דכתיב ביה 'כונס כנד מי הים' נעשית לו מסכה צרה. ואפשר לומר דהצרות הזו מתחילה אצלינו דאנו לא מבדילים בין מה שצר לנו בעניינינו הגשמיים לחורבן הבית, וזה עומק החורבן שאין לנו את הכלים לחלק בין צער השכינה לצערו של האדם הפרטי, ובחגיגה (טז) מונה הגמ' כמה וכמה אמוראים שבכו כל אחד כאשר הגיע לפסוק מסוים, ואין הכוונה ח"ו שהיו בעלי רגש ובכי ולכן בכו, ואיתא שם, רב הונא כי מטי להאי קרא 'יראה יראה', בכי, אמר עבד שרבו מצפה לו לראותו יתרחק ממנו, דכתיב כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי.

השפעת הקדושה ללא חציצה

ונראה לבאר הפסוק ע"פ מה שביאר ביערות דבש (ס"א דרוש י"א) בשם ספר יוסיפון וז"ל, והנה יוסף בן גוריון בקינה שלו על בית המקדש שנחרב אמר, כי הדורכים על רצפת בית המקדש היו משיגים חכמה והיתה רצפה מחכמת, והוא כי המקום היה אדמת קודש, והדורכים עליה השיגו חכמה ונתדבקו בהם רוח הקודש, ולכך הוצרכו לילך בלי סנדל, שלא יהיה דבר חוצץ בינם לבין האדמה אשר דורכים עליה, כדי ששיגו שפעת קודש מהאדמה, וזהו של נעליך

הבנת החורבן מביאה אור גדול

ואיתא בשל"ה הק' (פעמים, תורה אור) וז"ל, וכל המרבה להתאבל הוא מוסיף על עצמו אור חדש גדול לעתיד, כי בגודל האבילות נראה כאלו עתה נחרב בית המקדש, ע"כ. והיינו דע"י האבילות והצער שאדם מרגיש על חורבן הבית זה מוסיף לו 'אור חדש' ומחבר ומקשר אותו יותר ויותר לבית המקדש, וכפי שביאר בשפת אמת דכל כמה שאדם יתבונן בחורבן הבית זה יחבר אותו יותר ויותר לדור ההוא אף שאנו רחוקים כמטחוי קשת מהדורות ההם אך ע"י ההתבוננות כמה שהיה ובמה שחסר לנו זה מקשר אותנו.

ואפשר דזהו כוונת הגמ' (סגיגה ד'), רבי אמי כי מטי להאי קרא בכי (א"כ) ג"ט) 'יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה', אמר, כולי האי ואולי, ופירש רש"י, כל היסורין הללו יקבל ועודנו בספק אם תהיה לו תקוה. והיינו דאף שאדם נמצא במצב של צער גדול עד שפיו מלא עפר, גם אז אולי הוא יבין את גודל החורבן, כיון שאנו שקועים בעולם החומרי ואין אנו מבינים לעומק את מה שהיה ואינו עוד.

עיקר הצער הוא על גלות השכינה

ובגמ' (יומא ט:) דרשו עה"פ (ישעיה כח ב) 'והמסכה צרה כהתכנס', אמר רבי

חומר, וכי ידרכו לא ירגישו ולא יקבלו שום השגה כלל, ואין זה אלא לבני עליה המועטים. ולכן כאשר ראו כי זהו לבוש מסאני אוכמא על אבילות ביטול השגה כנ"ל, חשבוהו ליוהרא היותו מבני עליה שמשגיגים ומוסיפים אומץ בדרכם עלי אדמת קודש, כי לשאר בני אדם אין כאן העדר תועלת בזה, כמאמר אסף (תהלים עט ז) 'נתנו נבלת עבדיך וגו' בשר חסידך' וגו', קרי ליה עבדיך היינו רשעים וקרי ליה חסידך וכו' ועיי"ש בסנהדרין (מז).

מ"ש ע"ז, עכ"ל.

טעם שאין מרגישים בצער השכינה

ולפי דבריו יובן הטעם שבכה רב הונא בפסוק הנ"ל, דעבד שרבו מצפה לראותו כפי שדרשו חז"ל 'יראה יראה' שבא לראות בשתי עיניו את השכינה, דכאשר האדם מגיע עם חציצה ברגליו הוי 'מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי', דהמחשבה על הבעיות והצרות האישיות של האדם הם החוצצות בינו לבין קרקע המקדש ולכן לא יוכל להרגיש בקדושת המקדש, וע"ז אנו בוכים בתשעה באב, וחולצים המנעלים לרמז שאנו רוצים להסיר מאיתנו כל דבר החוצץ בינינו לקדושה, וע"ז זה נזכה למש"כ השל"ה הנ"ל 'וכל המרבה להתאבל מוסיף על עצמו אור חדש גדול לעתיד'.

כו' כי המקום וכו' אדמת קדש, ואין ראוי להפסיק ולבטל בהשגת קדושה, ומזה הטעם היה חסידא ופרישא אליעזר הנ"ל סיים מסאני אוכמי, להיות כי בחרבן בית המקדש ראוי ממש לבטל כל התאוה, כמו שאמרו (ז"צ ז) נשים לא נקח, יין לא נשתה, בשר לא נאכל, ולכן שם אות אבילות במסאני המעוררים תאוה לזכור תמיד בחורבן בית המקדש.

אבל עיקר טעם, כי לולי שנחרב המקדש, היו דורכים על אדמת קודש והיו הולכים יחף להשיג מדרגת קדושה, וכעת בעו"ה אשר חרב, אנו לובשים מנעלים, כי בטלה קדושה בעו"ה, ולכן מסאני דהיה לבוש היה אוכמי על אבילות, כי ע"י החרבן הגיע ללבוש נעלים, ואילו היה קיים, היו הולכים יחף, והיו מגיעים לכמה מעלות קדושה.

אך כל זה, להשיג ע"י דריכת קרקע הקדש, ולהדביק מקדש לקודש, לאו כל אדם זוכה לכך, ורבים מהמונים אשר ידרכו ולא ישיגו דבר, רק מי ששכלם טהור וזך, וקרובים למדרגת רוח הקודש להתדבק בשכל אלוה, הם המקבלים תועלת בדרכם על אדמת קודש, והם העולים בסולם בית ה', כי אין מסך מבדיל בין שכלם לשכל הנבדל, משא"כ המוני עם, גדר דרכם בגוית

מטרת ההימנעות מתענוגים היא לרומם קומת האדם

עוד איתא שם בגמ', רב הונא כי מטי להאי קרא בכי, וזבחת שלמים ואכלת שם, עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו יתרחק ממנו דכתיב למה לי רוב זבחיכם יאמר ה'.

ונראה לבאר ע"פ הא דאיתא בגמ' (נ"ג: 30) ת"ר כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, נטפל להן ר' יהושע אמר להן בני מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח ועכשיו בטל נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח ועכשיו בטל, אמר להם, א"כ לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות וכו', פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים וכו', מים לא נשתה שכבר בטל ניסוך המים, שתקו, אמר להן בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר שאין גוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב ציבור יכולין לעמוד בה וכו', אלא כך אמרו חכמים סדר אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט וכו' עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט וכו', עושה אשה כל תכשיטה ומשיירת דבר מועט וכו' וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכו'.

ונראה מדברי הגמ' הנ"ל דזהו הטעם של איסור אכילה ושתייה בתשעה באב, דכל האכילה והשתייה של האדם כוחה ומקורה בא מבית המקדש, אכלו בשר כי בביהמ"ק הקריבו בשר קדשים, שתו מים מכח ניסוך המים שהיה בביהמ"ק, אכלו פירות מכח פירות הביכורים וכיו"ב, וזהו שאמרו הפרושים בתחילת דבריהם שלא רצו לאכול בשר ולשתות יין כי נחרב הבית, ואמר להם ר' יהושע, דזה לא רק בשר ויין אלא כל מהות וחיות האדם בעולם הכל בא מכח בית המקדש, ודייק לומר שאין גוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב ציבור יכולין לעמוד בה, וכפי שנתבאר לעיל דהעמידה באה מכח בית המקדש ואם הגזירה לא יכולה לחזור ול'העמיד' את האדם אין טעם בגזירה זו ולכן די ב'זכר לחורבן' וכנ"ל.

ולפי זה אולי אפשר לומר דזהו טעם איסור אכילה ושתייה בתשעה באב, דיום אחד בשנה לא נאכל בשר ולא נשתה יין ולא מים ולא נאכל פירות מהטעמים הנ"ל, ומזה ניקח לכל השנה שאף שיש לנו בשר ויין נזכור מה המקור וכל זה, וזהו 'עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו', דע"י החקיקה בעצמותינו זו היא ההכנה לגאולה, ואז נוכל להבין ולהרגיש את קדושת בית המקדש.

דעוד קודם שנחרב בית המקדש הקב"ה חישב לבנות בית המקדש השלישי, וזהו בבית המקדש של מעלה, אך בבית המקדש של מטה לא ראינו שהתחילה בנייתו של בית המקדש השלישי.

אלא דהגמ' (ס) מבארת דיש אופנים שמותר לסתור עוד קודם שנבנה דאיתא שם, ולא אמרן אלא דלא חזי בה תיוהא [ביקוע שיהא מזומן ליפול], אבל חזי בה תיוהא סתרי ובני, כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מחסיא סתריה ועייל לפורייתא להתם [כדי שלא יתייאר בבנינו שהחמה והגשמים מצערין אותן] ולא אפקיה עד דמתקין ליה שפיכי.

וכאשר נתאר לעצמינו מצב בו גודל ישראל כרב אשי יושב מחוץ לביתו בבית הכנסת מט ליפול עד כמה דבר זה עורר וזירז את העוסקים במלאכת בניית בית הכנסת שלא להתרשל בעבודתם.

לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה

והקב"ה כביכול עשה כרב אשי ונשבע ואמר (הושע יא ט) 'ולא אבוא בעיר', ודרשו בגמ' (תענית ה) אמר רבי יוחנן, אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה.

כי נשבה עדר ה'

עוד איתא בגמ' (תגינה ה), 'ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה'', אמר רבי אלעזר שלש דמעות הללו למה, אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן. ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה. בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב כי נשבה עדר ה' אלא למאן דאמר על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

והיינו דאף אם עם ישראל נמצאים בארץ ישראל, אך כשישראל אינם במקומם אין לך ביטול תורה גדול מזה, והיינו 'המקום האמיתי' של האדם הוא שהוא זוכר בשביל מה אני בעולם ומה רצון ה', וכשגלו ממקומם זה אז 'ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה''.

לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי

האמרי אמת כיאר בקדשו את הפסוק (איכה ג ט) 'חשב ה' להשחית חומת בת ציון נטה קו לא השיב ידו מבלע' וגו', דאיתא בגמ' (ג' ג:) 'לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי', דאסור לשבור בית הכנסת קיים עד שבונים תחתיו ביהכ"נ אחר, וזהו פירוש הפסוק 'נטה קו לא השיב ידו'.

בבנין ירושלים של מטה תיבנה ירושלים של מעלה

וא"כ הדברים זועקים, הלא הוא ק"ו בן בנו של ק"ו דכ"כ הרבה שנים הקב"ה לא בא בירושלים של מעלה כיון שעדיין לא נושענו בירושלים של מטה, והדבר בידינו דהרי אנחנו הפועלים שיכולים לבנות את ירושלים של מטה כל אחד בתיקון ענייניו, ובכל שנה יש לנו בתשעה באב 'מספד חדש' ועדיין לא נושענו.

והבנין האמיתי הוא של בית המקדש הוא כפי דאיתא במדרש (א"כ"ר 6 ב) 'על אלה אני בוכיה', ר' יהודה אומר על סילוק דעת ועל סילוק שכינה. דכל החורבן הפרטי שיש לכל אחד הכל הוא תוצאה של סילוק הדעת וסילוק והשכינה, דעמו אנכי בצרה הוא על כל הצער של כל כלל ישראל יחדיו, ובידינו הדבר ע"י תיקון המעשים לבנות את בית המקדש ולגרום שהקב"ה יבוא בירושלים של מטה ונהיה 'דור שנבנה בימיו'.

אין לה מנחם

איתא במדרש (א"כ"ר זוטא ב) 'אין לה מנחם מכל אוהביה', אמרו אותו היום שנכנסו אויבים לעיר והחריבו בית

המקדש היה חוץ לירושלים יהודי אחד חורש במחרשתו וראה שהפרה שהיה חורש בה הפילה את עצמה לארץ ולא היתה רוצה לחרוש אלא תמיד היתה גערה, ראה אותה האיש ונבהל מאד והיה מכה את הפרה כדי שתחרוש ולא היתה רוצה אלא תמיד היתה מפלת עצמה לארץ והוא מכה אותה תמיד, עד ששמע קול אומר מה לך לפרה הנח אותה שהיא צועקת על חורבן הבית ועל מקדש שנשרף היום, שמע האיש מיד קרע את בגדיו ותלש את שערו וצעק ונתן אפר על ראשו ובכה ואמר אוי נא לי אוי נא לי.

לאחר ב' או ג' שעות עמדה הפרה על רגליה ורקדה ושמחה, תמה האיש מאד, שמע קול אומר טעון וחרוש כי בשעה זאת נולד משיח, שמע האיש רחץ פניו וקם ושמח הלך לביתו ולקח רצועות ארוכות של משי לתינוקות להעציבם בעריסם לקחם והלך לירושלים וכשבא לעיר לקחם ונתנם על זרועותיו וקרא ברחוב העיר מי יקנה פרה לבנו או לבתו שמעה שכינת אם משיח ואמרה לו לך לבית פלוני שהרי ילד יולד לה, הלך ונכנס לבית ואמר להם קנה לבנך רצועה אמרה לו לא אקנה לו כי הוא נולד יום שנחרב בית המקדש ארור היום שהוא נולד בו, מיד בא האיש אצל הילד ונשקו על ראשו ונתן לו רצועה ובקש האם עליו והלך לו

וממעתם זה המנהג הוא שבתשעה באב לאחר חצות היום יש מעט קולות בהנהגות היום כגון לשבת על כסא גבוה וכו', ונראה דזהו המבט הנכון על חציו השני של יום תשעה באב, לא כפי הקול ששמע אותו החורש אמר שאמר לו להמשיך לחרוש, אלא לאחר חצות היום צריכים לעזוב את הכל ולרוץ לקראת הגאולה ולא לחזור לחרישה כבעבר, וחצות היום של תשעה באב צריך לשנות אותנו ולגרום לנו להתחיל לחפש את הגאולה 'הנה זה עומד אחר כותלנו'.

הנה זה עומד אחר כותלנו - החורבן הפנימי שמאחורי הכותל

שמעתי מיהודי אחד שכאשר הוא מגיע לכותל המערבי אין כ"כ מתעורר על מצב חורבן הבית אולי בגלל הרגילות, אך כשהלך להר ציון ומשם ראה את מקום המקדש וכפי שהוא נראה היום בעוה"ר הכל חרב ושומם ושועלים הלכו בו, אז ראה בעניו יותר את החורבן. ונראה דיש דברים בגו והוא ראה נכון, דכאשר אנו מגיעים לרחבת כותל המערבי כפי שהוא נראה בזמנינו שהכל בנוי מרוצף ומשופץ ומתוחזק היטב ויש ספרי תורה וכיו"ב, אין אנו רואים את החורבן, אך כשרואים את הצד השני של

לביתו ובכל שנה ושנה בא לירושלים לראותו. ושם הילד מנחם בן עמיאל שנה אחת בא לירושלים ונכנס לבית מיד הרימה אם הילד קולה ואמרה 'אין לה מנחם' שהרי נגזו והוא שכתוב 'אין לה מנחם מכל אוהביה' ע"כ.

המבט הנכון על המעבר מגלות לגאולה

וממעשה זה אנו רואים שיש שני סוגי הבנה במצב החיים, דהקול שאמר לו בתחילה, 'מה לך לפרה הנח אותה שהיא צועקת על חורבן הבית ועל מקדש שנשרף היום', הוא שאמר לו לאחר ב' או ג' שעות 'טעון וחרוש כי בשעה זאת נולד משיח', כי כל הבנתו בעוצם חורבן הבית היה סביב עניינים הפרטיים השייכים לכל אדם, ולכן רצה שיעמוד מלחרוש כשנחרב הבית, ומיד ששמע שנולד משיח אמר לו שיחזור לחרוש כי כעת יכול לחזור לעסקיו שלו.

אך אותו היהודי שחרש בפרה הבין היטב דההנהגה הנכונה היא שאם שומעים קול שנולד משיח לא חוזרים שוב לחרישת האדמה כבעבר, אלא הוא רץ לירושלים לחפש את הילד שנולד היום והיינו שרץ לקראת משיח, ובכל שנה ושנה בא לירושלים לראותו.

בשנוכה בעגלא דידן ויבוא משיח צדקיננו והשמחה תהיה פורצת גבולות, יהיה חילוק גדול בין מי שהתעסק בגלות ובגאולה לבין מי שכביכול הביט מהצד ועסק בענייניו, וזהו הפירוש 'ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה', דמי שלא מבין את עומק החורבן לא יזכה לראת את השמחה הגדולה כיון שהוא לא ראה את העצבות הגדולה.

באש אתה עתיד לבנותה

ואיתא בגמ' (נדרים לז) אמר רבי אלעזר מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה וכו', ואע"פ ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו. ואיתא במדרש דהחילוק בין שערי תפילה לשערי דמעה, דשערי תפילה הם כמו מקוה, פעמים פתוח ופעמים סגור, אך שערי דמעה משולים לים הפתוח תמיד, ואף אם קשה לנו בתפילה לבקש על הגאולה, אך לבקש על תשובה תמיד אפשר, ובאותה האש והתשוקה הנמצא בלב, באותה אש ממש הקב"ה בונה את בית המקדש וזהו שאנו אומרים בתפילת נחם 'כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה', ואף אם האדם נכשל אך הוא מתחזק ומבקש לחזור בתשובה, היא האש בה נבנה בית המקדש, וכדאיתא

הכותל אשר רשעים מהלכים בו 'על זה היה דוה לבנו'.

וממנו נלמד דהבעיה שלנו בדורנו שאנו בוחנים בעינינו את החורבן לפי הקושי הפרטי של כאו"א, אך 'הנה זה עומד אחר כותלנו', היינו דאנו צריכים להתבונן על 'אחר כותלנו' על החלק הפנימי של הבריאה איך שם הוא החורבן ולא רק על עניינינו האישיים ואז רואים את גודל החורבן, את המרחק הגדול שיש לנו מירושלים בבנינה ועבודת הקרבנות בבית המקדש.

שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה

וזהו שאמרו חז"ל (תענית ז:) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, ונראה לומר בדרך משל דהכוונה היא כפי שאנו רואים שיש לפעמים שמחת חתונה גדולה יותר מהרגיל כיון שהחתן עברו עליו הרבה הרפתקי עד שזכה להקים את ביתו, ובשעת החתונה עצמה יש הבדל בין השמחה של מי שליווה את החתן בכל תחנות חייו ובקשיים שעבר ולכן כעת הוא שמח יותר מגדר הרגיל, אך מי שרק כעת נודע לו מכל מה שעבר על החתן אינו כ"כ נרגש ושמח.

איכה מסיימת ב'קצפת עלינו עד מאד',
אנו לא נרפה ונשוב ונאמר ונתחנן
'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו
כקדם', וכדאיתא בספה"ק דכלל ישראל
דינו כאשה שמשלחה והיא חוזרת דלא
מועיל בה גט.

בשם משמואל (לך לך מרע"ד, מרפ"א, ועוד)⁽¹⁾
דבבית המקדש של מעלה מקריבים
כבשים של אש, והיינו כבשים מלשון
כבישת היצר, מה שהאדם כובש כאן
בעולם את יצרו הוא הקרבן המתרצה
למעלה, וזהו 'באש אתה עתיד לבנותה'.

השיבנו ה' אליך ונשובה

וזו העבודה של חציו השני של יום
תשעה באב לאחר חצות דנחזור
להקב"ה בכל לב וזו שיושבים גבוה יותר
כדי לרמז שאנו נגביה את קומתינו
הרוחנית ונתרומם לקראת הגאולה באופן
שישפיע על כל הנהגות האדם בכל משך
היום ולא נחזור להנהגותינו כבעבר וע"י
נזכה להיות 'דור שנבנה בימיו', ונזכה
לראות בקרוב בבנין ירושלים ובגאולה
השלימה במהרה.

ובסוף מגילת איכה כתיב (ה כא-כג)
'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש
ימינו כקדם, כי אם מאוס מאסתנו קצפת
עלינו עד מאד'. ואנו חוזרים ואומרים
'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו
כקדם' אף שאין זה הסיום, וזאת כדי
שנסיים בטוב, ונראה לומר הרמז בזה
דאנו אומרים כלפי שמיא דאף שמגילת

ד. ז"ל, אך י"ל הטעם דקריאה מועילה כאילו הקריבו בפועל, משום דבמדרשים (הובא בתוס'
מנחות קי.) שמיכאל מקריב בכל יום כבשים של אש, וכבר פירשנו דמאש ההתלהבות
שקורין ישראל פרשת הקרבנות וחביל גופייהו מזה עצמו נעשים למעלה כבשים של אש ומיכאל
מקריבם וכו'.

שערי תפילה נפתחים

הפיע ויצא לאור הספר החדש

דברי אמת

אמצא מקום לה'

שערים לפנימיות התפילה והלכותיה

מאת הגה"ח

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

ומשם ייפרד לשלושה שערים

- מערכי לב: הלכות תפילה ופנימיות תוכנם במשנת החסידות והעבודה לעורך הלבבות
- תכין ליבם: יסודות התפילה במשנה ערוכה
- לב מלכים: שיעורים בספרי רבותינו מאורי החסידות בענייני תפילה

ניתן לקבל את שיעורי תוכן הספר להאזנה בקבצי אודיו
בכתובת המייל tam522511@gmail.com

ניתן להשיג את הספר:

בארץ: בבית המדרש "סני מנחם" רח' יוסף ח' 3 שיה"ס ירושלים,
ובחגירות חסידים המובחרות

הפצה באר"ב ובאירופה:

הפצה בא"י: מכון חזרת א"ם ו tam522511@gmail.com

